

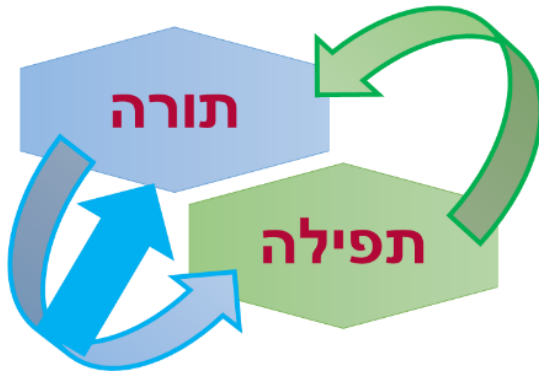
זמן תפילה לחוד – שיבוץ פסוקים בתפילה והשפעתו על קריאת המקרא ועל פרשנותו

(שיעור מס' 62)

אוריאל פרנק (franklashon@gmail.com)

דרגות של שילובים של תורה ותפילה (מסודרים באופן שבו הקודם הוא היותר "תורה", והמאוחר הוא יותר "תפילה"):

1. לימוד תורה שבכתב או שבעל פה, לאחר ברכות התורה, ובתוך מסגרת של "תפילת בית המדרש"
2. קריאת תנ"ך בציבור (בתוך מסגרת של ברכות)
3. קריאת פרקי הלל (בתוך מסגרת של ברכות)
4. ג' פרשיות שמע (בתוך מסגרת של ברכות)
5. אמירת תפילה מן התנ"ך בתור תפילה
6. אמירת לקט פסוקי תנ"ך בתור תפילה
7. ברכה שעיקרה טקסט שלם מהתנ"ך
8. שילוב פסוקים כצורתו לאחר פתיח
9. שילוב פסוק כצורתו ללא פתיח
10. שילוב פסוק עם "התאמה"
11. שיבוץ רצף מילים
12. רמזי פסוקים

לשון המקרא

לשון חז"ל

- א. הרב יהודה שביב ז"ל, "בין תורה לתפילה" (עיון בפרשת ואתחנן), שנה בשנה: תשנ"ט, 319-326.
- ב. משלי יב, כה: דאגה בלב איש ישחנה
- ג. נחמיה ט, יא: ...וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֻּשָׁה וְאֵת רֹדְפֵיהֶם [הַשְּׁלֶכֶת בְּמַצּוֹלֹת כְּמוֹ אֲבָן בְּמַיִם עֲזִיִּים.
- ד. תהלים לג, א: רַנְּנוּ צְדִיקִים בַּה' לִישְׁרִים נְאֻה תְהַלֵּה.
- ה. תהלים קמז, א: הַלְלוּ יְהוָה כִּי טוֹב זְמַרְהוּ אֶל־לְהִינּוּ כִּי נְעִים נְאֻה תְהַלֵּה.
- ו. בבלי שבת י, א: רבא חזייה לרב [ראה אותו, את רב] המנונא דקא מאריך בצלותיה [בתפילתו]. אמר: מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה! והוא [רב המנונא] סבר: זמן תפלה לחוד, וזמן תורה לחוד.
- ז. רבי נחמן, הקדמה ללקוטי תפילות: רבנו [...] הזהיר אותנו כמה פעמים, בכמה מיני לשונות, לעשות מהתורות תפלות. ואמר, שנעשה מזה שעשועים גדולים למעלה [...] ונחשב דרכנו כמה אנו רחוקים מאלו הדברים המוזכרים בכל תורה ותורה, ונתפלל [...] שנזכה לקיימם ולהגיע אליהם בשלמות:
- ח. רש"י שמות לד, ז: ונקה לא ינקה – לפי פשוטו משמע: שאינו מוותר על העוון לגמרי אלא נפרע מעט מעט. ורבותינו דרשו: מנקה הוא לשבין, ולא ינקה לשאינן שבים.
- ט. ר' מנחם המאירי (ראש השנה יז): וגדולי המחברים מונים "ונקה לא ינקה" מדה אחת, ופירושו "ושרש לא ישרש" [...] אלא שיש לתמוה האידך לא נהגו להזכירם בבית הכנסת?
- י. שר"ע אר"ח תקסה, ה: "אין היחיד רשאי לומר שלש עשרה מידות דרך תפילה ובקשת רחמים, דדבר שבקדושה הם. אבל אם בא לאומרם דרך קריאה בעלמא, אומרם". יש אומרים שמאחר ש"כל פסוקא דלא פסקיה משה – אנן לא פסקינן ליה", יחיד האומר "ג מידות כקורא בתורה, צריך לסיים הפסוק כולו: "וַיִּנְקֵה לֹא יִנְקֵה... רַבְעִים", ויש אומרים שאף היחיד מסיים בתיבת "וַיִּנְקֵה", שאע"פ שקוראם בטעמים - ניכר שעיקר מטרתו להזכיר מידות הרחמים דרך תפלה ובקשה. ולכן רשאי לסיים בתיבת ונקה.

- יא. רבי נחמן, לקוטי מוהר"ן תנינא, קכה: מענין אמירת תהלים דבר עם אחד ואמר לו שְׁעָקֵר אַמִּירַת תְּהִלִּים לומר כל מזמורי תהלים על עצמו: למצא את עצמו בתוך כל מזמור ומזמור. ושאל אותו זכרונו לברכה: איך? ופרש לו רבנו, זכרונו לברכה, קצת: פי כל המלחמות שבקש דוד המלך, עליו השלום, שיצילהו השם יתברך מהם - הפל צריכין לפרש לעצמו על מלחמת היצר הרע וחילותיו; וכיוצא בזה בשאר המזמורים. ושאל אותו: איך יפרש לעצמו מהפסוקים שדוד המלך, עליו השלום, משבח את עצמו, כגון: "שמרה נפשי כי חסיד אני" (תהלים פ"ו), וכיוצא בזה? השיב לו: גם זה צריכין לפרש על עצמו! כי צריכין לדון את עצמו לכף זכות, ולמצא בעצמו איזה זכות ונקדה טובה אשר בבחינת הנקדה טובה הזאת הוא בחינת חסיד.
- יב. יהי רצון מלפניך [...] שנשמר חקיך בעולם הזה, ונזכה ונחיה ונראה ונירש טובה וברכה לשני ימות המשיח, ולחיי העולם הבא. למען | זמרה כבוד ולא ידם ...
- יג. רמב"ם הלכות תשובה י, א: אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה או כדי שאזכה לחיי העולם הבא.
- יד. המחדש בטובו בכליזם תמיד מעשה בראשית. כאמור [תהלים קלו, ז]: לעשה אורים גדלים פי לעולם חסדו.
- טו. תהלים קלו, י; יג: למכה מצרים בבכוריהם, פי לעולם חסדו: לגזר ים סוף לגזרים, פי לעולם חסדו:
- טז. בבלי ברכות ט, ב: מכדי [הרי], האי [אותו] "יהיו לרצון אמרי פי" - משמע לבסוף, שאפשר להבינו כסיום התפילה, בבקשה שיירצו דברי המתפלל שכבר אמרם, ואולם משמע מעיקרא [מתחילה] דבעינא למימר [שאני רוצה לומר] שאפשר להשתמש בהם גם כפתיחה: יהיו לרצון אמרי פי שאני רוצה לומר. ואם כן יש לשאול: מאי טעמא [מה טעם] תקנוהו רבנן [חכמים] שיאמר לאחר שמונה עשרה ברכות? לימרו מעיקרא [שיאמרו פסוק זה בתחילה] לפני שמונה עשרה! על כך אמר ר' יהודה בריה ד[בנו של] ר' שמעון בן פזי: הואיל ולא אמרו דוד לפסוק זה "יהיו לרצון" אלא לאחר שמונה עשרה פרשיות בתהלים (בסוף פרק יט בתהלים), לפיכך תקינו רבנן [תיקנו חכמים] לאומרו לאחר שמונה עשרה ברכות.
- יז. בבלי ברכות יא, ב: מאי [מה] מברך? אמר ר' יעקב אמר ר' אושעיא: "יוצר אור ובורא חשך" [...] כדכתיב קאמרינן [כמו שכתוב אנו אומרים]. אלא מעתה "עושה שלום ובורא רע" - מי קא אמרינן כדכתיב [האם אנו אומרים כמו שכתוב]?! אלא כתיב [כתוב] "רע", וקרינן [וקוראים אנו] "הכל" - לישנא מעליא [לשון מעולה].
- יח. ...מלך העולם, יוצר אור ובורא חשך, עשה שלום ובורא את-הכל.
- יט. ישעיהו מה, ז: יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא רע אני? הנה עשה כל-אלה:
- כ. ר' יוסף כספי ירמיהו כ, יז: הרת עולם - שיהיה ההריון שוקד ולא יגיע עת ללדת כמו שבאר למה זה מרחם יצאתי, ואולם מה שתקנו אנשי כנסת הגדולה: היום הרת עולם, נכון מאד, רק אין זה ענינו.
- כא. ר' יוסף כספי, רתוקות כסף: ...שלמה עשה בית המקדש בתחלת מלכותו, הנה יצדק לומר עליו בסוף ימיו, בימי חזקיהו או צדקיהו, שכל אחד מאלה עשה ועושה את הבית, מצד שמניחים אותו על בננו שהוא. וכתוב: "עושה שמים וארץ" (תהלים קמו, ו).

שם נסמך (בצירוף סמיכות: צירוף של שם+שם)	פועל בזמן הווה
בונה (נ' בצירוף) תהלים קמ"ז ב: בונה ירושלים ה'	בונה (נ' בסגול) בראשית ד' י"ז: ויהי בנה עיר
תהלים קט"ו ט"ו: עשה שמים וארץ.	תהלים קמ"ו ו: עשה שמים וארץ
תהלים קלו, ז: לעשה אורים גדלים פי לעולם חסדו.	ישעיהו מ"ה ז: עשה שלום
בראשית י"ד י"ט: קנה שמים וארץ.	